



Međunarodni sud za krivično
gonjenje osoba odgovornih za
teška kršenja međunarodnog
humanitarnog prava počinjena
na teritoriji bivše Jugoslavije
od 1991. godine

Predmet br. IT-95-5/18-T
Datum: 8. april 2011.
Original: engleski

PRED PRETRESNIM VIJEĆEM

U sastavu: sudija O-Gon Kwon, predsjedavajući
sudija Howard Morrison
sudija Melville Baird
sudija Flavia Lattanzi, rezervni sudija

Sekretar: g. John Hocking

Odluka od: 8. aprila 2011.

TUŽILAC

protiv

RADOVANA KARADŽIĆA

JAVNO

**ODLUKA PO ZAHTJEVIMA OPTUŽENOG BROJ ČETRDESET TRI DO
ČETRDESET PET DA SE UTVRDI KRŠENJE OBAVEZE
OBJELODANJIVANJA**

Tužilaštvo

g. Alan Tieger
gđa Hildegard Uertz-Retzlaff

Optuženi

g. Radovan Karadžić

Branilac u pripravnosti

g. Richard Harvey

OVO PRETRESNO VIJEĆE Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (dalje u tekstu: Međunarodni sud) rješava po Četrdeset trećem zahtjevu da se utvrdi kršenje obaveze objelodanjivanja i odobre pravna sredstava (februar 2011. godine), koji je optuženi podnio na javnoj osnovi s povjerljivim dodacima 2. marta 2011. godine (dalje u tekstu: Četrdeset treći zahtjev), Četrdeset četvrtom zahtjevu da se utvrdi kršenje obaveze objelodanjivanja i prihvati izjava Rajka Koprivice na osnovu pravila 92*quater*, koji je optuženi podnio 8. marta 2011. godine (dalje u tekstu: Četrdeset četvrti zahtjev), Četrdeset petom zahtjevu da se utvrdi kršenje obaveze objelodanjivanja i odobre pravna sredstava (576. partija objelodanjivanja) podnijetom 16. marta 2011. godine (dalje u tekstu: Četrdeset peti zahtjev) i Zahtjevu tužilaštva za prihvatanje tri dokazna predmeta bez posredstva svjedoka u vezi s Četrdeset i trećim zahtjevom da se utvrdi kršenje obaveze objelodanjivanja, koji je tužilaštvo podnijelo 10. marta 2011. godine (dalje u tekstu: Zahtjev tužilaštva za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka) (dalje u tekstu, zajedno: Zahtjevi) i ovim po njima donosi sljedeću odluku.

I. Argumentacija

A. Četrdeset treći zahtjev

1. Optuženi u Četrdeset trećem zahtjevu navodi da je tužilaštvo prekršilo pravilo 68 Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda (dalje u tekstu: Pravilnik) time što mu nije objelodanilo, što je prije bilo moguće, pet dokumenta.¹ Prvi od tih dokumenata je izvještaj UNPROFOR-a od 26. marta 1993. godine (dalje u tekstu: Izvještaj UNPROFOR-a), drugi je memorandum Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji od 20. jula 1993. godine (dalje u tekstu: Memorandum MKBJ), treći dokument je naređenje Stanislava Galića od 11. avgusta 1993. godine (dalje u tekstu: Prvo Galićevo naređenje), četvrti je naređenje Stanislava Galića od 22. maja 1994. godine (dalje u

¹ Četrdeset treći zahtjev, par. 1.

tekstu: Drugo Galićevo naređenje), a peti je zapisnik presretnutog razgovora od 29. maja 1995. godine, u kom je učestvovao optuženi (dalje u tekstu: Presretnuti razgovor) (dalje u tekstu, zajedno: Dokumenti).² Optuženi tvrdi da Dokumenti nisu bili objelodanjeni "što je prije moguće" jer su mu dostavljeni tek krajem februara 2011. godine.³

2. Optuženi iznosi da su dokumenti po svom karakteru oslobađajući iz sljedećih razloga: (1) Izvještaj UNPROFOR-a pobija navod da on i rukovodstvo bosanskih Srba nisu kaznili podređene, (2) Memorandum MKBJ-a, Prvo Galićevo naređenje i Drugo Galićevo naređenje pobijaju navod da su on i bosanski Srbi nerazumno ograničavali komunalne usluge i dostavu humanitarne pomoći Sarajevu, i (3) Presretnuti razgovor potkrepljuje njegovu tvrdnju "da je smatrao da pripadnici UN-a mogu biti lišeni slobode kao ratni zarobljenici i da stoga ne postoji *mens rea* potrebna za zločin uzimanja talaca".⁴ Optuženi iznosi da mu je tim kasnim objelodanjivanjem nanijeta šteta jer prilikom pripreme za suđenje i razvijanja svoje sveukupne strategije odbrane nije mogao da procijeni dokumente i nije mogao da ih koristi tokom svog unakrsnog ispitivanja više svjedoka koje su već svjedočili o "događajima iz vremenskog perioda na koji se ti dokumenti odnose".⁵ On, stoga, traži da Vijeće donese zaključak o tome da je tužilaštvo prekršilo pravilo 68 time što mu dokumente nije objelodanilo što je prije bilo moguće.⁶ Najzad, optuženi traži da se kao pravno sredstvo odobri prihvatanje dokumenata bez posredstva svjedoka i iznosi kako se svaki od njih uklapa u njegovu tezu.⁷

3. Dana 11. marta 2011. godine, tužilaštvo je dostavilo "Odgovor tužilaštva na Karadžićev četrdeset treći zahtjev da se utvrdi kršenje obaveze objelodanjivanja" (dalje u tekstu: Odgovor na Četrdeset i treći zahtjev). Ono smatra da se Četrdeset treći zahtjev treba odbaciti jer optuženi nije pokazao na koji način bilo koji od dokumenata "sugeriše njegovu nevinost, umanjuje njegovu krivicu ili dovodi u pitanje tezu koju je iznijelo

² Četrdeset treći zahtjev, par. 1.

³ Četrdeset treći zahtjev, par. 2.

⁴ Četrdeset treći zahtjev, par. 3.

⁵ Četrdeset treći zahtjev, par. 5-6.

⁶ Četrdeset treći zahtjev, par. 8.

⁷ Četrdeset treći zahtjev, par. 8-9.

tužilaštvo".⁸ Argumenti tužilaštva u vezi s pojedinačnim dokumentima razmatraju se zasebno dalje u tekstu.

Izveštaj UNPROFOR-a

4. Što se tiče Izveštaja UNPROFOR-a, tužilaštvo priznaje da je taj dokument posjedovalo još prije 25. maja 2009. godine (što je prepretresni sudija odredio kao rok za objelodanjivanje svih materijala na osnovu pravila 65ter) i iznosi da je imalo namjeru da ga optuženom, na osnovu pravila 65ter, u cijelosti objelodani do tog roka kao dokument broj 08617.⁹ Međutim optuženom je, zbog greške, dostavljena samo prva stranica i unijeta u elektronski sistem za vođenje suđenja (e-court).¹⁰ Iz Odgovora nije jasno da li je ta jedna stranica dostavljena prije roka 25. maja 2009. godine ili je dostavljena tek 24. februara 2011. godine.¹¹ Dodatnu zbrku stvara to što se u Odgovoru navodi da je Izveštaj UNPROFOR-a objelodanjen na osnovu pravila 65ter,¹² dok se u samom dopisu o objelodanjivanju, koji je tužilaštvo poslalo optuženom 24. februara 2011. godine i koji se između ostalog odnosi na taj Izveštaj UNPROFOR-a, a priložen je Četrdeset trećem zahtjevu u povjerljivom Dodatku A, odnosi samo na partiju dokumenata objelodanjenih na osnovu pravila 68 i ne pominje pravilo 65ter. U svakom slučaju, na osnovu Odgovora se čini da je Izveštaj u cijelosti unijet u e-court, o čemu je optuženi bio valjano obaviješten 28. februara 2011. godine. Tužilaštvo smatra da nije prekršilo svoju obavezu iz pravila 68, već da je jednostavno "počinilo grešku time što je objelodanilo dokazni predmet na koji se primjenjuje pravilo 65ter".¹³

5. Tužilaštvo iznosi da suprotno argumentima optuženog, Izveštaj UNPROFOR-a "ni na koji način ne pokazuje da je optuženi kaznio svoje podređene za bilo koji od zločina za koje se tereti u Optužnici".¹⁴ Ono takođe smatra da optuženom nije nanijeta šteta ovako kasnim objelodanjivanjem, niti je to uticalo na razradu njegove sveukupne

⁸ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 1.

⁹ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 3.

¹⁰ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 3.

¹¹ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 3. i fusnota 5.

¹² Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, fusnota 5.

¹³ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 3.

¹⁴ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 4.

strategije odbrane. U prilog tom argumentu ono priznaje da je optuženi već dugo posjedovao potpuno iste informacije kao i one iz Izvještaja UNPROFOR-a, ali ih nije koristio za druge svjedoke, te da je, u svakom slučaju, izvor informacija u Izvještaju svjedok tužilaštva koji tek treba da svjedoči.¹⁵

Memorandum MKBJ-a

6. Tužilaštvo priznaje da memorandum MKBJ-a posjeduje od 2001. godine, ali izjavljuje da je on identifikovan u odgovoru na zahtjev na osnovu pravila 66(B) kojim je optuženi u oktobru 2010. godine tražio "sve dokumente koji upućuju na to da su bosanski Srbi pružali pomoć u obezbjeđivanju komunalnih usluga za Sarajevo" (dalje u tekstu: Zahtjev na osnovu pravila 66(B)), kao i da je ono postupalo u dobroj vjeri kako bi promptno objelodanilo dokument u skladu s tim Zahtjevom.¹⁶ Tužilaštvo takođe dovodi u pitanje argument optuženog da je memorandum MKBJ-a oslobađajući, izjavljujući da je on pogrešno predstavio tezu tužilaštva u pogledu ograničavanja dostave humanitarne pomoći ili obezbjeđivanja komunalnih usluga za Sarajevo.¹⁷ Tužilaštvo razjašnjava da ne želi ustvrditi da optuženi nije nikada dopuštao dostavu humanitarne pomoći ili obezbjeđivanja komunalnih usluga za Sarajevo, već da je dostavu tih zaliha kontrolisao i prilagođavao za razne svrhe, između ostalog radi obezbjeđenja ustupaka i sprečavanja međunarodne intervencije.¹⁸

7. Tužilaštvo takođe smatra da objelodanjivanjem memoranduma MKBJ-a u ovoj fazi postupka optuženom nije nanijeta šteta niti je to uticalo na razradu njegove sveukupne strategije odbrane. U prilog ovom argumentu, tužilaštvo tvrdi da je memorandum MKBJ-a "potpuno u skladu s navodnom odbranom koju je optuženi razradio bez tog dokumenta", kao i da je optuženi posjedovao druge dokumente u vezi s predmetom na koji se odnosi memorandum MKBJ-a, a ipak ih nije upotrijebio prilikom unakrsnog ispitivanja Davida Harlanda.¹⁹

¹⁵ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 5-6.

¹⁶ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 8.

¹⁷ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 9.

¹⁸ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 9.

¹⁹ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 10.

Prvo Galićevo naređenje

8. Tužilaštvo takođe priznaje da Prvo Galićevo naređenje posjeduje od 2001. godine, ali ponovo izjavljuje da je ono optuženom dostavljeno u odgovoru na njegov Zahtjev na osnovu pravila 66(B) i da, stoga, pravilo 68 nije prekršeno.²⁰ Ono takođe osporava argument optuženog da je Prvo Galićevo naređenje oslobađajuće zato što je on pogrešno protumačio tezu tužilaštva u pogledu ograničavanja dostave humanitarne pomoći ili obezbjeđivanja komunalnih usluga za Sarajevo.²¹ Kao i u vezi s memorandumom MKBJ-a, tužilaštvo tvrdi da je njegova teza da je optuženi dostavu tih zaliha u Sarajevo kontrolisao i prilagođavao svojim ciljevima i da je imao moć da kontroliše pristup gradu i dostavu humanitarne pomoći, što je, prema tvrdnjama tužilaštva, u skladu s Prvim Galićevim naređenjem.²²

9. Tužilaštvo takođe smatra da time što je Prvo Galićevo naređenje sada objelodanjeno optuženom nije nanijeta šteta niti je to uticalo na razradu njegove sveukupne strategije odbrane. U prilog ovom argumentu tužilaštvo tvrdi da se informacije iz naređenja "podudaraju s dokazima koje tužilaštvo namjerava da izvede, a koje optuženi posjeduje dovoljno dugo" i da je "navodni oslobađajući aspekt Prvog Galićevog naređenja optuženom bio dostupan u drugim oblicima, ali da je optuženi ipak odlučio da ga ne koristi u unakrsnom ispitivanju".²³

Drugo Galićevo naređenje

10. Tužilaštvo takođe napominje da Drugo Galićevo naređenje posjeduje od 2001. godine, da ga je optuženom dostavilo u odgovoru na Zahtjev na osnovu pravila 66(B) i smatra da u tom pogledu nije prekršeno pravilo 68.²⁴ Tužilaštvo osporava tvrdnju optuženog da je Drugo Galićevo naređenje oslobađajuće i tvrdi da je ono u stvari

²⁰ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 11.

²¹ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 11.

²² Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 11, 13.

²³ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 14.

²⁴ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 15.

osuđujuće i da se podudara s tezom tužilaštva jer "razmatra izmjenu obezbjeđenja komunalnih usluga za Sarajevo radi ostvarenja interesa bosanskih Srba, pod komandom optuženog".²⁵ Osim toga, tužilaštvo tvrdi da Drugo Galićevo naređenje "nije od takvog značaja da na bilo koji način utiče na razradu sveukupne strategije odbrane optuženog i da njegovim kasnim objelodanjivanjem optuženom nije nanijeta šteta".²⁶

Presretnuti razgovor

11. Što se tiče presretnutog razgovora, tužilaštvo smatra da optuženi nije iznio "*prima facie* dokaze o mogućem oslobadajućem ili ublažujućem karakteru materijala" s obzirom na jurisprudenciju Međunarodnog suda o uzimanju talaca.²⁷ Ono takođe tvrdi da je, pošto je upozoreno na pravnu argumentaciju optuženog u pogledu navoda o korištenju pripadnika UN-a kao talaca, presretnuti razgovor objelodanilo kao "relevantan za tezu odbrane".²⁸ Tužilaštvo osporava tvrdnju optuženog da mu je tim kasnim objelodanjivanjem nanijeta šteta na osnovu toga da se o tom pitanju dovoljno raspravljalo, a da on prilikom unakrsnog ispitivanja svjedoka koji su već svjedočili nije koristio druge dokumente koji sadrže iste informacije.²⁹

Prihvatanje dokumenata bez posredstva svjedoka

12. Tužilaštvo priznaje da su Dokumenti relevantni i da imaju dokaznu vrijednost i ne protivi se njihovom prihvatanju bez posredstva svjedoka ako se Vijeće "uvjerilo da su dokumenti valjano uklopljeni u kontekst".³⁰ U pogledu presretnutog razgovora, tužilaštvo tvrdi da i on treba biti prihvaćen, a ne samo obilježen radi identifikacije, objašnjavajući da optuženi "ne može biti nedosljedan u svojim stavovima u vezi s prihvatanjem presretnutih razgovora".³¹

²⁵ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 16.

²⁶ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 17.

²⁷ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 18.

²⁸ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 19.

²⁹ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 19, gdje se upućuje na dokument broj 31739 na osnovu pravila 65*ter*.

³⁰ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 20, 24.

³¹ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 21.

13. U svom Zahtjevu za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka tužilaštvo predlaže da se bez posredstva svjedoka prihvate još tri presretnuta razgovora kako bi se "obezbijedio dodatni kontekst dokumentima koje je optuženi predložio u Četrdeset i trećem zahtjevu".³² Dana 15. marta 2011. godine, optuženi je podnio "Odgovor na Zahtjev tužilaštva za prihvatanje tri presretnuta razgovora" (dalje u tekstu: Odgovor na Zahtjev za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka). On se ne protivi prihvatanju tih presretnutih razgovora pod uslovom da oni trebaju biti "obilježeni radi identifikacije dok Vijeće ne donose odluku o pouzdanosti postupka presretanja".³³

B. Četrdeset četvrti zahtjev

14. Optuženi u Četrdeset četvrtom zahtjevu tvrdi da je tužilaštvo prekršilo pravilo 68 Pravilnika kasnim objelodanjivanjem jednog dokumenta, koji mu je dostavljen 22. februara 2011. godine.³⁴ Taj dokument je transkript razgovora s pokojnim Rajkom Koprivicom, bivšim predsjednikom opštine Vogošća (dalje u tekstu: Transkript), za koji optuženi smatra da je oslobađajući jer sadrži: (i) informacije koje sugerišu da je optuženi "uradio sve što je mogao kako bi izbjegao rat" i da je podizanje barikada u Vogošći u martu 1992. godine bilo spontano, a ne naređeno, (ii) informacije koje se kose sa svjedočenjem Eseta Muračevića u pogledu događaja u Svrakama i razlogom njegovog pritvaranja i pritvaranja drugih iz njegovog sela, i (iii) informacije koji sugerišu da vlasti Vogošće nisu učestvovala u zlostavljanju tih zatvorenika.³⁵

15. Pored toga, optuženi tvrdi da mu je tim kasnim objelodanjivanjem nanijeta šteta jer transkript nije mogao da pregleda ni da ga koristi prilikom unakrsnog ispitivanja svjedoka koji su svjedočili o događajima u Vogošći, kao ni prilikom razrade svoje sveukupne strategije odbrane.³⁶ On traži da Vijeće donese zaključak da je tužilaštvo prekršilo pravilo 68 time što mu transkript nije objelodanilo što je prije bilo moguće.³⁷

³² Zahtjev tužilaštva za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka, par. 1-4.

³³ Zahtjev za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka, par. 1, 3.

³⁴ Četrdeset četvrti zahtjev, par. 1-2.

³⁵ Četrdeset četvrti zahtjev, par. 11.

³⁶ Četrdeset četvrti zahtjev, par. 13-14.

³⁷ Četrdeset četvrti zahtjev, par. 16.

Optuženi takođe traži da transkript bude uvršten u spis predmeta na osnovu pravila 92*quater* "kao pravno sredstvo za kasno objelodanjivanje, kao i sam za sebe".³⁸ U prilog ovog zahtjevu, optuženi priznaje da nije u pitanju pouzdanost izjave koja je doslovan transkript razgovora i koju je zabilježilo tužilaštvo, te napominje da je ona bila prihvaćena na osnovu pravila 92*quater* u jednom drugom predmetu pred Međunarodnim sudom.³⁹

16. Dana 21. marta 2011. godine, tužilaštvo je dostavilo Odgovor tužilaštva na Karadžićev četrdeset četvrti zahtjev da se utvrdi kršenje obaveze objelodanjivanja (dalje u tekstu: Odgovor na četrdeset četvrti zahtjev), u kojem je ustvrdilo da Četrdeset četvrti zahtjev treba odbaciti jer optuženom nije nanijeta šteta nedavnim objelodanjivanjem transkripta, mada je moguće da on sadrži određeni materijal od "marginalne oslobađajuće vrijednosti".⁴⁰ Tužilaštvo iznosi jasne argumente o tome zašto nekoliko primjera oslobađajućeg materijala u transkriptu na koje se optuženi poziva u stvari nisu oslobađajući, mada priznaje da dio materijala u transkriptu možda ima "određenu oslobađajuću vrijednost".⁴¹ Međutim, ono navodi da optuženi nije pretrpio nikakvu štetu zbog kasnog objelodanjivanja tog materijala.⁴²

17. Tužilaštvo tvrdi da je zahtjev optuženog za prihvatanje transkripta na osnovu pravila 92*quater*, kao pravnog sredstva, budući da nema štete, neopravdan.⁴³ Pored toga, ono tvrdi da bi optuženi trebao, po potrebi, uvesti transkript na osnovu pravila 92*quater* prilikom izvođenja svojih dokaza, a ne u ovoj fazi postupka.⁴⁴ Tužilaštvo takođe napominje da "optuženi ignoriše uputstvo Vijeća da podnese objedinjene zahtjeve u vezi s kršenjem obaveze objelodanjivanja" budući da Četrdeset četvrti zahtjev ne iziskuje hitno određivanje pravnog sredstva.⁴⁵

³⁸ Četrdeset četvrti zahtjev, par. 17.

³⁹ Četrdeset četvrti zahtjev, par. 17-20, gdje se navodi *Tužilac protiv Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, Odluka po Gverinom zahtjevu za uvrštavanje u spis dokaza na osnovu pravila 92*quater*, 3. februar 2009. godine.

⁴⁰ Odgovor na Četrdeset četvrti zahtjev, par. 1.

⁴¹ Odgovor na Četrdeset četvrti zahtjev, par. 3-13.

⁴² Odgovor na Četrdeset četvrti zahtjev, par. 7-8, 11-13.

⁴³ Odgovor na Četrdeset četvrti zahtjev, par. 14.

⁴⁴ Odgovor na Četrdeset četvrti zahtjev, par. 15.

⁴⁵ Odgovor na Četrdeset četvrti zahtjev, par. 16.

C. Četrdeset peti zahtjev

18. Optuženi u Četrdeset petom zahtjevu kaže da je tužilaštvo kasnim objelodanjivanjem tri transkripta prekršilo pravilo 68 Pravilnika.⁴⁶ Prvi transkript odnosi se na razgovor koji je tužilaštvo 11. decembra 2006. godine obavilo s jednim policajcem iz opštine Pale; drugi je transkript razgovora koji je tužilaštvo 22. novembra 2003. godine obavilo s jednim oficirom VRS-a s Pala; a posljednji transkript odnosi se na razgovor koji je tužilaštvo 13. jula 2009. godine obavilo s policijskim službenikom iz Vogošće (dalje u tekstu, zajedno: razgovori).⁴⁷ On tvrdi da su razgovori po svom karakteru oslobađajući jer se kose sa svjedočenjem svjedoka koji su već svjedočili u ovom predmetu i da mu je nanijeta šteta zato što se prilikom unakrsnog ispitivanja nije mogao na njih pozvati.⁴⁸ On takođe tvrdi da mu je tim kasnim objelodanjivanjem nanijeta šteta jer nije mogao da ocijeni dokumente prilikom pripreme za suđenje i razrade svoje sveukupne strategije odbrane.⁴⁹

19. Optuženi stoga traži da Vijeće zaključi da je tužilaštvo prekršilo pravilo 68 jer razgovore nije objelodanilo što je prije moguće.⁵⁰ On traži dodatno pravno sredstvo na osnovu toga da su dokumenti o kojima je riječ bili dio partije objelodanjenih dokumenata br. 576, na koji se odnosio njegov "Zahtjev za peti privremeni prekid postupka", podnjet 8. marta 2011. godine.⁵¹

20. Dana 18. marta 2011. godine, tužilaštvo je dostavilo "Odgovor tužilaštva na Karadžićev četrdeset peti zahtjev da se utvrdi kršenje obaveze objelodanjivanja (partija objelodanjenih dokumenata br. 576) (dalje u tekstu: Odgovor na četrdeset peti zahtjev). Ono iznosi da Četrdeset peti zahtjev treba odbaciti jer optuženi nije pokazao da mu je nanijeta ikakva šteta, a navodno oslobađajuće informacije od minimalne su vrijednosti.⁵² Tužilaštvo takođe tvrdi da je Četrdeset peti zahtjev nepravovremeno podnjet budući da

⁴⁶ Četrdeset peti zahtjev, par. 1.

⁴⁷ Četrdeset peti zahtjev, par. 1, 4.

⁴⁸ Četrdeset peti zahtjev, par. 7. Svjedoci su identifikovani kao Sulejman Crnčalo i Eset Muračević.

⁴⁹ Četrdeset peti zahtjev, par. 9.

⁵⁰ Četrdeset peti zahtjev, par. 11.

⁵¹ Četrdeset peti zahtjev, par. 11. Vijeće je odobrilo produženje privremene odgode na dodatne dvije sedmice kako bi se optuženom omogućilo da pregleda tu partiju objelodanjenih dokumenata: Odluka po zahtjevu optuženog za peti privremeni prekid postupka, 17. mart 2011. godine, par. 10.

⁵² Odgovor na četrdeset peti zahtjev, par. 1.

se u njemu kao jedino pravno sredstvo traži samo to da se utvrdi da je tužilaštvo prekršilo svoje obaveze objelodanjivanja, uprkos tome što je Vijeće izdalo uputstvo da se dostavljaju objedinjeni zahtjevi u vezi s kršenjem obaveze objelodanjivanja, osim u slučaju kada se traži hitno odobrenje nekog pravnog sredstva.⁵³ U prilog ovom argumentu, tužilaštvo primjećuje da je Vijeće već odobrilo prekid suđenja od dvije sedmice kako bi optuženom omogućilo da pregleda tu partiju materijala i da je, budući da mu nije nanijeta nikakva šteta, odobravanje pravnih sredstva neopravdano.⁵⁴

II. Mjerodavno pravo

21. Pravilo 68 Pravilnika tužilaštvu nameće trajnu obavezu da "odbrani objelodan[i] sve materijale koji po njegovim stvarnim saznanjima mogu upućivati na nevinost, odnosno ublažiti krivicu optuženog ili uticati na vjerodostojnost dokaza optužbe".⁵⁵ Kako bi se ustanovilo da je tužilaštvo prekršilo tu obavezu, optuženi mora "iznijeti *prima facie* dokaz[e] o mogućem ekskulpatornom ili ublažujućem karakteru traženog materijala".⁵⁶ Pretresno vijeće je ranije iznijelo u kratkim crtama jurisprudenciju Žalbenog vijeća o djelokrugu i primjeni obaveze da se u skladu s pravilom 68 oslobađajući materijal objelodanjuje "što je prije moguće".⁵⁷ Ta diskusija se neće ovdje ponavljati.

22. Pravilo 68*bis* predviđa da pretresno vijeće može odlučiti, *proprio motu* ili na zahtjev jedne od strana, koje će sankcije izreći strani koja nije ispunila svoje obaveze objelodanjivanja po Pravilniku. Prilikom razmatranja (eventualnog) primjerenog pravnog sredstva, Vijeće mora ispitati da li je optuženom relevantnim kršenjem nanijeta ikakva šteta.⁵⁸

⁵³ Odgovor na Četrdeset peti zahtjev, par. 1, 7.

⁵⁴ Odgovor na Četrdeset peti zahtjev, par. 7.

⁵⁵ Odluka po Zahtjevu optuženog da se odrede rokovi za objelodanjivanje, 1. oktobar 2009. godine (dalje u tekstu: Odluka o rokovima za objelodanjivanje), par. 19, gdje se poziva na *Tužilac protiv Blaškića*, predmet br. IT-95-14-A, Drugostepena presuda, 29. juli 2004. godine (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*), par. 267.

⁵⁶ *Tužilac protiv Kordića i Čerkeza*, predmet br. IT-95-14/2-A, Presuda, 17. decembar 2004. godine (dalje u tekstu: Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*), par. 179.

⁵⁷ Odluka po sedamnaestom zahtjevu optuženog da se utvrdi kršenje obaveze objelodanjivanja i odrede pravna sredstva, 29. septembar 2010. godine, par. 14-17.

⁵⁸ Drugostepena presuda u predmetu *Kordić i Čerkez*, par. 179; Drugostepena presuda u predmetu *Blaškić*, par. 268.

23. Vijeće takođe podsjeća da pravilo 89(C) Pravilnika predviđa da "[v]ijeće može prihvatiti bilo koji relevantan dokaz za koji smatra da ima dokaznu vrijednost", pa prema tome dopušta i prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka, bez potrebe da se on uvodi posredstvom svjedoka.⁵⁹ Pošto se uslovi pravila 89(C) ispune, Vijeće zadržava svoje diskreciono ovlaštenje u vezi s prihvatanjem dokaza, u skladu s kojim vijeće može, na osnovu pravila 89(D), izuzeti dokaz ako potreba da se osigura pravično suđenje znatno preteže nad njegovom dokaznom vrijednošću.⁶⁰ U skladu s "Nalogom u vezi s procedurom za vođenje sudskog postupka", izdanim 8. oktobra 2009. godine (dalje u tekstu: Nalog), strana u postupku koja zatraži prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka u zahtjevu će:

- i) dati kratak opis dokumenta za koji traži da bude uvršten u spis; ii) jasno naznačiti relevantnost i dokaznu vrijednost svakog dokumenta; iii) objasniti kako se taj dokument uklapa u tezu te strane, i iv) navesti pokazatelje autentičnosti tog dokumenta.⁶¹

III. Diskusija

A. Četrdeset treći zahtjev

24. Izvještaj UNPROFOR-a odnosi se na navode Ratka Mladića iz marta 1993. godine o tome da će biti uhapšen izvjesni pukovnik Ilić i da je izdan nalog da se sprovede istraga u vezi s jednim konkretnim slučajem granatiranja. Vijeće stoga zaključuje da je izvještaj UNPROFOR-a potencijalno oslobađajući jer sugerije da je vojno rukovodstvo bosanskih Srba možda preduzelo korake da kazni podređene zbog nepropisnog ponašanja. Da je izvještaj bio blagovremeno objelodanjen, na osnovu pravila 65ter, pitanje njegovog objelodanjivanja na osnovu pravila 68 i trenutak njegovog objelodanjivanja bili bi bespredmetni. Međutim, izgleda da je optuženom u maju 2009. godine dostavljena samo jedna stranica tog dokumenta, a možda ni nijedna. Stoga objelodanjivanje dokumenta krajem februara 2011. godine predstavlja kršenje pravila 68. Mada argumentacija strana o okolnostima dostave izvještaja UNPROFOR-a optuženom nije dovoljno jasna u pogledu toga na osnovu kog pravila je on na kraju objelodanjen,

⁵⁹ Odluka o rokovima za objelodanjivanje, par. 10; Odluka po Drugom zahtjevu tužilaštva za prihvatanje zapisnika sa Skupštine bosanskih Srba bez posredstva svjedoka, 5. oktobar 2010. godine (dalje u tekstu: Odluka po Drugom zahtjevu za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka), par. 5-7.

⁶⁰ Odluka po Drugom zahtjevu tužilaštva za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka, par. 6.

⁶¹ Nalog, Dodatak A, Dio VII, par. R.

Vijeće ponovo izražava određenu zabrinutost zbog toga što je sistem objelodanjivanja koji primjenjuje tužilaštvo tako nedjelotvoran i prepun je grešaka.

25. U Memorandumu MKBJ-a uistinu se kaže da je Sarajevo bilo bez struje i vode do 13. jula 1993. godine, "što je bila posljedica svjesnog političkog izbora bosanske Vlade. Bosanske vlasti nisu bile voljne da prihvate prijedloge bosanskih Srba u pogledu podjele vlasti".⁶² Mada se Vijeće nije uvjerilo u tačnost argumenata optuženog da ta izjava sama po sebi pobija navod da su bosanski Srbi "građanima Sarajeva neopravdano ograničili komunalne usluge i dostavu humanitarne pomoći",⁶³ navod da su političke odluke bosanske Vlade uticale na snabdijevanje Sarajeva zalihama potencijalno je oslobađajući. Vijeće stoga zaključuje da je pravilo 68 prekršeno u pogledu objelodanjivanja tog dokumenta.

26. Prvo Galićevo naređenje sadrži naređenja rukovodstva bosanskih Srba u vezi sa sljedećim: (1) obezbjeđenjem kretanja timova UNPROFOR-a i konvoja s humanitarnom pomoći, (2) zabranom ometanja i blokiranja kretanja ekipa UNPROFOR-a i konvoja s humanitarnom pomoći, i (3) zahtjevima da Sarajevsko-romanijski korpus pruži pomoć "organima civilne vlasti kako bi se na području Sarajeva obezbijedio dotok struje i gasa".⁶⁴ U onoj mjeri u kojoj ta informacija nastoji da pobije navod da su bosanski Srbi neopravdano ograničavali opskrbu i dostavu humanitarne pomoći građanima Sarajeva, Vijeće zaključuje da je Prvo Galićevo naređenje potencijalno oslobađajuće. Mada je moguće da je tužilaštvo Prvo Galićevo naređenje pronašlo tek na osnovu zahtjeva optuženog na osnovu pravila 66(B), to ne predstavlja opravdanje što potencijalno oslobađajući materijal nije pronašlo i objelodanilo što je prije moguće. Budući da tužilaštvo posjeduje Prvo Galićevo naređenje od 2001. godine, Vijeće u vezi s tim zaključuje da je ono prekršilo svoju obavezu iz pravila 68 Pravilnika da potencijalno oslobađajući materijal objelodani što je prije moguće.

⁶² Četrdeset treći zahtjev, Dodatak B.

⁶³ Četrdeset treći zahtjev, par. 3.

⁶⁴ Četrdeset treći zahtjev, Dodatak C.

27. Drugo Galićevo naređenje sadrži uputstvo da se ne "ometaju protok vode, struje i gasa bez moje dozvole jer bi se u suprotnom to okrenulo protiv nas".⁶⁵ Mada je moguće da ovo naređenje predstavlja dokaz da je Galić, a potencijalno i optuženi, bio u mogućnosti da kontroliše obezbjeđivanje komunalnih usluga za Sarajevo, pa je dakle oslobađajuće, mogu se izvesti drugi dokazi koji pokazuju da Galić nije nikada dopustio pomenuto ometanje i da su postojali drugi razlozi takvog ometanja, koji su bili izvan kontrole optuženog. Vijeće stoga zaključuje da je Drugo Galićevo naređenje potencijalno oslobađajuće jer pokazuje da je Galić nastojao (a na kraju krajeva, možda i optuženi) da uspostavi kontrolu nad snagama bosanskih Srba kako bi spriječio ometanje pružanja komunalnih uloga. Budući da tužilaštvo posjeduje Drugo Galićevo naređenje od 2001. godine, Vijeće u vezi s tim zaključuje da je ono prekršilo svoju obavezu iz pravila 68 Pravilnika da potencijalno oslobađajući materijal objelodani što je prije moguće.

28. Presretnuti razgovor sugeriše da je optuženi smatrao da su pripadnici UN-a koje su bosanski Srbi zarobili u maju 1995. godine ratni zarobljenici.⁶⁶ Vijeće izjavljuje da je pitanje statusa pripadnika UN-a lišenih slobode moglo biti kontroverzno pitanje u ovom predmetu i da optuženi ima pravo da gradi svoju odbranu na način koji smatra prikladnim.⁶⁷ Budući da je optuženi pitanje uzimanja talaca prvi put pokrenuo u pretpretresnoj fazi postupka, Tužilaštvo zna da će on tvrditi da su status pripadnika UN-a, a implicitno i njegovo lično tadašnje mišljenje o njihovom statusu, oslobađajući u pogledu optužbi u vezi s uzimanjem talaca.⁶⁸ Tužilaštvo je barem od maja 2010. godine takođe svjesno stava Vijeća da je stanje svijesti optuženog u pogledu statusa pripadnika UN-a lišenih slobode moglo biti od značaja za elemente optužbi u vezi s uzimanjem talaca.⁶⁹ Stoga su svi dokumenti u posjedu tužilaštva koji se odnose na stanje svijesti optuženog u pogledu statusa pripadnika UN-a lišenih slobode trebali biti objelodanjeni

⁶⁵ Četrdeset treći zahtjev, Dodatak D.

⁶⁶ Četrdeset treći zahtjev, Dodatak E.

⁶⁷ Odluka po zahtjevu optuženog za izdavanje obavezujućeg naloga *subpoena* kojim bi se general Sir Rupert Smith prinudio na razgovor, 25. januar 2011. godine, par. 10; Odluka po zahtjevu optuženog za izdavanje obavezujućeg naloga na osnovu pravila 54*bis* (Savezna Republika Njemačka), 19. maj 2010. godine, par. 26 (dalje u tekstu: Odluka po obavezujućem nalogu za Njemačku).

⁶⁸ Preliminarni zahtjev da se odbaci tačka 11 zbog nenadležnosti, 18. mart 2009. godine, par. 24-26; Žalba na Odluku Pretresnog vijeće po preliminarnom zahtjevu da se odbaci tačka 11 zbog nenadležnosti, 13. maj 2009. godine, par. 15, 17-18, 30, 33.

⁶⁹ Odluka po obavezujućem nalogu za Njemačku, par. 25.

optuženom kao potencijalno oslobađajući. Vijeće stoga zaključuje da je tužilaštvo prekršilo pravilo 68 Pravilnika time što je presretnuti razgovor objelodanilo krajem februara 2011. godine.

Ocjena štete

29. Mada je tužilaštvo kasnim objelodanjivanjem dokumenata na koje se odnosi Četrdeset i treći zahtjev prekršilo svoje obaveze objelodanjivanja iz pravila 68 Pravilnika, Vijeće zaključuje da optuženom tim kršenjima nije nanijeta šteta. Prilikom donošenja tog zaključka, Vijeće je pregledalo te dokumente i primijetilo da se njihov sadržaj podudara s više dokumenata na koje se tužilaštvo poziva, a kojima je optuženi već raspolagao.⁷⁰ Ako novoobjelodanjeni dokument ne dodaje ništa novog materijalu kojim optuženi već raspolaže, čak i kad je taj dokument potencijalno oslobađajući, teško je zaključiti da je to negativno uticalo na njegov pristup unakrsnom ispitivanju svjedoka koji su već svjedočili ili na razradu njegove sveukupne strategije odbrane.

Prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka

30. Budući da je Vijeće zaključilo da optuženom nije nanijeta šteta kasnim objelodanjivanjem dokumenata na koje se odnosi Četrdeset treći zahtjev, nema osnova po kojem Vijeće može odobriti zahtjev optuženog da, kao pravno sredstvo za ta kršenja, ti dokumenti budu prihvaćeni bez posredstva svjedoka. Ako optuženi još uvijek smatra da je korisno da traži da ti dokumenti budu prihvaćeni u spis, on ih može predložiti uz posredstvo odgovarajućeg svjedoka u sudnici tokom izvođenja dokaza odbrane ili može kasnije podnijeti zahtjev za njihovo prihvatanje bez posredstva svjedoka, koji jasno odgovara na sve konkretne uslove za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka.

⁷⁰ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 3-19, gdje se poziva na dokument 11054 na osnovu pravila 65ter, koji se podudara sa sadržajem Izvještaja UNPROFOR-a. Pored toga, izvor informacija u ovom izvještaju je svjedok koji tek treba da svjedoči; dokumenti broj 21088 i 1D1030 na osnovu 65ter, koji se podudaraju sa sadržajem memoranduma MKBJ-a; dokumenti broj 06882, 176060 i 31691 na osnovu pravila 65ter, koji se podudaraju sa sadržajem Prvog Galićevog naređenja i dokument broj 31739 na osnovu pravila 65ter, koji se podudara sa sadržajem presretnutog razgovora. Ovaj dokument sadrži i izjavu optuženog da se s pripadnicima UN-a postupa kao s ratnim zarobljenicima, a ne kao s taocima.

Zahtjev tužilaštva za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka.

31. Budući da je Vijeće odlučilo da dokumente na koje se odnosi Četrdeset i treći zahtjev ne prihvati bez posredstva svjedoka, Zahtjev tužilaštva za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka, u kojem se predlaže prihvatanje dodatna tri presretnuta razgovora bez posredstva svjedoka, kako bi se "dokumentima koje je predložio optuženi obezbijedio dodatni kontekst",⁷¹ postao je bespredmetan i ovim se odbacuje.

B. Četrdeset četvrti zahtjev

32. Tužilaštvo priznaje da neki dijelovi transkripta sadrže materijal od marginalne dokazne vrijednosti, a Vijeće, pošto je pregledalo transkript, zaključuje da su neki njegovi dijelovi potencijalno oslobađajući. Slijedi, dakle, da je tužilaštvo trebalo objelodaniti transkript što je prije moguće. S obzirom na činjenicu da je datum transkripta 21. aprila 2004. godine, ali da je optuženom objelodanjen tek 22. februara 2011. godine, Vijeće zaključuje da je tužilaštvo prekršilo svoju obavezu iz pravila 68 da taj dokument objelodani što je prije moguće.

33. Pošto je pregledalo dijelove transkripta na koje se poziva optuženi, Vijeće se nije uvjerilo da je transkript od takvog značaja da je njegovim kasnim objelodanjivanjem optuženom nanijeta šteta u njegovoj pripremi za suđenje ili u vođenju unakrsnog ispitivanja. Prilikom donošenja ovog zaključka, Vijeće je uzelo u obzir argument tužilaštva da su stranice 84-101 transkripta optuženom objelodanjene još u martu 2010. godine.⁷² Vijeće se takođe uvjerilo da primjeri koje navodi tužilaštvo pokazuju da je optuženi svjedoke unakrsno ispitivao na način koji se podudara s navodnim oslobađajućim informacijama u transkriptu.⁷³ Pored toga, optuženi će imati dovoljno prilika da tokom izvođenja svojih dokaza uvede transkript na osnovu pravila 92^{quater} pa se njegov zahtjev za prihvatanje u ovoj fazi postupka odbacuje, bez štetnih posljedica.

⁷¹ Zahtjev za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka, par. 1-4.

⁷² Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 4.

⁷³ Odgovor na Četrdeset treći zahtjev, par. 8, 11-13, u kojem se pominju T. 12710, 12718, 12720, 12708-12713 (1. mart 2001. godine); 12745-2747 (2. mart 2011. godine); T. 11948-11950 (16. februar 2011. godine), T. 5190 (15. juli 2010. godine); T. 6446-6447 (10. septembar 2010. godine).

C. Četrdeset peti zahtjev

34. Tužilaštvo priznaje da Razgovori sadrže određene potencijalno oslobađajuće informacije. Na osnovu toga, i nakon što je samo pregledalo Razgovore, Vijeće zaključuje da su oni potencijalno oslobađajući i da ih je tužilaštvo trebalo objelodaniti optuženom što je prije moguće. Budući da su Razgovori još iz jula 2009, decembra 2006., odnosno, novembra 2003. godine, Vijeće zaključuje da je tužilaštvo prekršilo svoju obavezu iz pravila 68 da te dokumente objelodani što je prije moguće.

35. Međutim, pošto je pregledalo razgovore, Vijeće se nije uvjerilo da su od takvog značaja da je njihovim kasnim objelodanjivanjem nanijeta šteta pristupu optuženog unakrsnom ispitivanju svjedoka ili razradi njegove sveukupne strategije odbrane. Pri donošenju ovog zaključka, Vijeće se uvjerilo da su primjeri koje je navelo tužilaštvo pokazali da je optuženi unakrsno ispitivanje svjedoka vodio na način koji se podudara s navodnim oslobađajućim informacijama koje ti razgovori sadrže.⁷⁴

36. Vijeće ponavlja svoj zahtjev da bi optuženi, osim kada se zahtjevom ne traži hitno odobrenje nekog pravnog sredstva, trebao da štedi sredstva svih strana u postupku i da objedinjene zahtjeve u vezi s kršenjem obaveze objelodanjivanja dostavlja jednom mjesečno. Budući da optuženi Četrdeset petim zahtjevom ne traži hitno odobrenje pravnog sredstva, u suštini bi bilo primjerenije da ga je obuhvatio objedinjenim zahtjevom u vezi s kršenjem obaveze objelodanjivanja.

IV. Dispozitiv

37. Iz gorenavedenih razloga, Pretresno vijeće, na osnovu pravila 54, 68 i 68bis Pravilnika, ovim:

⁷⁴ Odgovor na Četrdeset peti zahtjev, par. 7-8, gdje upućuju na T. 1254, 1245, 1225-1226, 1264-1266, 1262 (15. april 2010. godine); T. 5086-5087 (14. juli 2010. godine).

- a) **ODOBRAVA**, većinskom odlukom, uz suprotno mišljenje sudije Kwona,⁷⁵ Četrdeset peti zahtjev, i zaključuje da je tužilaštvo prekršilo pravilo 68 Pravilnika u vezi s tim zahtjevom;
- b) djelomično **ODOBRAVA**, većinskom odlukom, uz suprotno mišljenje sudije Kwona, 76 Četrdeset treći zahtjev i Četrdeset četvrti zahtjev i zaključuje da je tužilaštvo prekršilo pravilo 68 Pravilnika u vezi s kasnim objelodanjivanjem dokumenata na koje se odnosi Četrdeset treći zahtjev i transkript na koji se odnosi Četrdeset četvrti zahtjev;
- c) **ODBACUJE** Zahtjev tužilaštva za prihvatanje dokaza bez posredstva svjedoka kao bespredmetan;
- d) **ODBACUJE** preostale zahtjeve.

Sastavljeno na engleskom i francuskom, pri čemu je mjerodavna verzija na engleskom jeziku.

/potpis na originalu/
sudija O-Gon Kwon,
predsjedavajući

Dana 8. aprila 2011. godine
U Haagu,
Nizozemska

[pečat Međunarodnog suda]

⁷⁵ Sudija Kwon se poziva na svoje Djelomično suprotno mišljenje u Odluci po zahtjevima optuženog broj trideset sedam do četrdeset dva u vezi s kršenjem objelodanjivanja, s djelomično suprotnim mišljenjem sudije Kwona, 29. mart 2011. godine.

⁷⁶ *Ibid.*